KUL
KOMMUNFÖRBUNDET
Uppsala län

Till KUL:s styrelse

FÖRSLAG ANGÅENDE FORTSÄTTNING FÖR FOU-STÖDPROJEKTET UPPSALA LÄN

SAMMANFATTNING

Kommunförbundet Uppsala län driver sedan 980401 ett FoU-Stödprojekt med inriktning på kommunernas socialtjänst. Under perioden 2000 – 2001 har projektet avgränsats till IFO-området, med huvudsaklig inriktning på barn och ungdom. Under uppbyggnadsfasen har projektet delvis finansierats av statsbidrag. Därutöver har medel tillskjutits av länets kommuner. Möjligheterna att erhålla etableringsstöd från Socialstyrelsen är nu uttömda.

Styrgruppen för FoU-Stödprojektet föreslår att projektet förlängs med ytterligare tre år och att kommunerna tillsammans avsätter 1 miljon per år till projektet under perioden 2002 - 2004.

Förslaget innebär att projektet fortsätter med samma grundstruktur som tidigare, d v s en nätverksorganisation som bygger på maximal flexibilitet och funktionellt samarbete. Det innebär att man fortsätter att utveckla samarbetet med redan befintliga forskningsinstitutioner, i första hand Uppsala Universitet och Socialhögskolan i Stockholm.

Målen för 2002 – 2004 föreslås vara
- Stimulera och stödja kunskapsutveckling inom Individ- och Familjeomsorgen.
- Fortsatt uppbyggnad av ett kvalificerat FoU-stöd till Individ- och Familjeomsorgen.
- Vidareutveckling och uppföljning av det FoU-arbete som påbörjats.

De metoder som kommer att användas är
- FoU-utbildning, ”Politikeruniversitet”, Temadagar och Miniseminarier om FoU-frågor
- FoU-cirklar
- FoU-projekt
- Nätverk för dialog, reflektion, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte
- FoU-information
- Forskningsprojekt.

Kostnaderna för projektet beräknas till 1 miljon per år som enligt förslaget fördelas proportionellt kommunerna emellan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING sidan 3

VARFÖR FOU? sidan 3

ERFARENHETER OCH RESULTAT sidan 4

FOU-STÖDPROJEKTETS FORTSÄTTNING sidan 5

Mål sidan 6

Projektorganisation sidan 6

Metoder sidan 7

Verksamhet sidan 7

- FoU-utbildning, ”Politikeruniversitetet”, Temadagar och Miniseminarier om FoU-frågor sidan 7

- FoU-cirklar sidan 8

- FoU-projekt sidan 8

- Nätverk för dialog, reflektion, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte sidan 8

- Forskningsprojekt sidan 9

- FoU-information sidan 9

Tidplan sidan 9

Uppföljning/Utvärdering sidan 9

Kostnader sidan 10

ÖVRIGT sidan 10

FÖRSLAG TILL BESLUT sidan 10

BILAGA
Verksamhetsberättelse 2000 sidan 11

INLEDNING

Kommunförbundet Uppsala län driver sedan 980401 ett FoU-Stödprojekt med inriktning på kommunernas socialtjänst. Under perioden 1998 – 1999 finansierades projektet helt via projektmedel från Socialstyrelsen.

Fr o m 2000 bedrivs Kommunförbundets FoU-arbete inom ramen för två projekt. FoU-Centrum Äldreområdet arbetar med FoU-frågor inom äldreområdet och har delat huvudmannaskap mellan länets kommuner och landstinget. FoU-Stödprojektet har under perioden 2001 – 2002 avgränsats till IFO-området, med huvudsaklig inriktning på barn och ungdom. Projektet finansieras under innevarande period till ca 1/3 av statsbidrag, övriga medel tillskjuts av länets kommuner. Det finns ingen möjlighet att få fortsatta projektmedel från Socialstyrelsen.

Eftersom budgetarbetet för kommande år påbörjats i länets kommuner vill vi nu aktualisera frågan om FoU-arbetets fortsättning inom IFO-området.

VARFÖR FOU?

FoU-arbetet i Uppsala län startade 1997 med att Bo Lerman gjorde en inventering av kommunernas behov av FoU-stöd inom socialtjänsten. Det framkom då att kommunerna ansåg sig ha behov av kunskap om forskningsmetodik och att hitta former för implementering av existerande kunskap från forskningen samt utveckling av ny kunskap inom områden där forskning saknas. Dessutom uttrycktes från både tjänstemän och politiker behov av utvärdering, kvalitetssäkring, metod- och verksamhets-utveckling. Metoder för att synliggöra, systematisera och reflektera kring den erfarenhetskunskap som redan finns togs också upp som angelägna områden.

Kring årsskiftet 1999/2000 gjorde Bo Lerman och Lena Chirico tillsammans en uppföljning av FoU-Stödprojektet via intervjuer med chefer och politiker i kommunerna. I uppföljningssamtalen framkom bl a att FoU och forskning upplevs som ovant inom socialtjänsten. Det saknas en tradition av att söka kunskap från forskningen. Man menade att FoU behövs för att utveckla det kritiska tänkandet inom socialtjänsten och för att utveckla kunskap som kommunerna kan ha nytta av. Ett annat argument var att FoU kan medverka till att höja socialtjänstens status.

FoU-arbetet kan ses som ett led i det kvalitetsarbete som socialtjänsten är skyldig att bedriva enligt § 7 i socialtjänstlagen.

> *SOL § 7 - Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet.*
> *För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.*
> *Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.*

Bestämmelserna i § 7 har fått en fördjupad innebörd sedan regeringen fastslog i socialtjänst-propositionen 2000/01:80 att det bör tas ett samlat grepp kring kunskapsläget inom socialtjänsten. I rapporten ”Nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten” (SoS-rapport 2000:12) som ligger till grund för propositionen konstaterar Socialstyrelsen att vetenskaplig och erfarenhetsbaserad kunskap behövs för att ge brukare och allmänhet en mer realistisk uppfattning om vilka krav och förväntningar som kan ställas på socialt arbete och vilka möjligheter som står till buds.

Regeringen har uppdragit till Socialstyrelsen att påbörja genomförandet av en strategi för nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Socialstyrelsen har redan aviserat att kommunerna bör utforma en lokal strategi för kunskapsutveckling inom socialtjänsten med utgångspunkt från bestämmelserna i SOL § 7.

I regeringens proposition konstateras att kunskapsläget inom socialtjänsten varit föremål för debatt under åtminstone tre decennier. Det som diskuterats och ifrågasatts är bl a socialarbetarnas kompetens, socialtjänstens organisation och ledning samt kunskapsproduktionen och kunskapsutvecklingen inom socialt arbete. Socialstyrelsen konstaterar i sin rapport att socialsekreterares kunskapsbildning i huvudsak framstår som ett individuellt projekt och präglas av ”organisatorisk planlöshet”. I en undersökning som gjorts av Dalarnas Forskningsråd (”Socialsekreterare

och kunskapsbildning", Tydén, Josefsson och Messing, 2000) uppgav socialarbetarna att deras viktigaste kunskapskällor var klienterna, den egna livserfarenheten och kollegorna. Forskningsresultat används sällan eller aldrig, vilket bl a illustreras av en studie av några forskare på Socialhögskolan i Stockholm ("Kunskaper och kunskapssyn", Bergmark och Lundström, Socionomen 2000:4, Forskningssupplementet) som redovisar att få socialarbetare läser facklitteratur.

Det saknas utvärderingar av metoder, effekter och resultat inom stora delar av socialtjänsten liksom systematiskt tillvaratagande av erfarenheter från lokalt utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte kommunerna emellan. Framför allt saknas kunskap om kvaliteten på socialtjänstens insatser. Ett sätt att komma tillrätta med dessa brister är att utveckla samspelet mellan forskning och praktik, vilket bl a sker inom FoU-arbetet. Socialstyrelsen menar att FoU-arbetet handlar om att föra ihop forskning, utvecklingsarbete, utbildning och forskningsförmedling, d v s generera processer som gör det möjligt att minska avståndet mellan att lära och att handla.

I regeringens proposition poängteras särskilt vikten av ett systematiskt tillvaratagande av erfarenheter från kommunernas lokala utvecklingsarbete. Socialstyrelsen betonar i sin utredning att vägen till insikt och förståelse går via distansering och reflektion. I den processen kan forskare fungera som värdefulla samtalspartners.

Mot denna bakgrund kan man konstatera att det finns ett stort behov av FoU-verksamhet inom socialtjänsten i hela landet och att detsamma gäller i Uppsala län. De behov som angavs i Bo Lermans inventering 1997 och uppföljningen 1999/2000 kvarstår även om betydelsefulla steg tagits på vägen.

FoU som en del av den kommunala verksamheten är fortfarande nytt och delvis främmande och har inte funnit sin slutgiltiga form ännu. Därför föreslår Styrgruppen (se vidare under avsnittet projektorganisation) att FoU-Stödprojektet fortsätter som projekt under ytterligare tre år och att man därefter tar förnyad ställning till FoU-verksamhetens fortsatta organisering och innehåll.

ERFARENHETER OCH RESULTAT

Erfarenheter och resultat för perioden 2000-01-01 – 2001-02-19 redovisas i bifogade verksamhets-berättelse. Nedan följer en sammanfattning av erfarenheter och resultat i förhållande till projektets mål.

Målen är:

1. Stimulera och stödja ett fördjupat FoU-tänkande inom de delar av socialtjänsten som arbetar med barn och unga.
2. Uppbyggnad av ett kvalificerat FoU-stöd till socialtjänsten i arbetet med barn och unga.
3. Uppföljning och vidareutveckling av det FoU-arbete som redan påbörjats inom Individ- och Familjeomsorg och handikappomsorg.

1. FoU-stödprojektet har stimulerat och stött ett fördjupat FoU-tänkande. Ett mått på det är t ex det stora antalet deltagare som sökt kunskap genom att komma till t ex temadagar om FoU samt att både tjänstemän och politiker vänt sig till FoU-samordnaren för att få hjälp att söka kunskap. ”Politikeruniversitetet” och IFO-forum är exempel på arenor för kunskapssökande, analys och reflektion. Erfarenhetsutbyte har även skett i form av bl a miniseminarier och studiebesök.

Ny kunskap har också kommit till användning i praktikern, t ex via de FoU-projekt som är ett resultat av FoU-utbildningen som anordnades under 1999. I Östhammar har det lett till en brukarundersökning kring ekonomiskt bistånd, i Uppsala en uppföljning av familjerättsliga avtal och en uppföljning av mamma-barngruppsverksamhet och i Enköping en studie kring insatsen kontaktfamilj. Erfarenheterna från dessa FoU-projekt kommer att spridas via miniseminarier.

I de uppföljningsintervjuer som tidigare nämnts framhölls att FoU-utbildningen och temadagarna lett vidare till många diskussioner i kommunerna. De har gett nya impulser och tankar som medverkat till förhöjd kvalitet. Från Tierp poängterades att den brukarstudie som gjorts där, på initiativ från FoU-Stödprojektet, gett värdefull feed back angående socialtjänstens insatser för missbrukare.

Socialarbetare har initierat sökandet efter ny kunskap inom områden där forskning och beprövad/ reflekterad erfarenhetskunskap saknas, t ex inom området barn till utvecklingsstörda föräldrar och barn som växer upp i våldets närhet. FoU-samordnaren försöker på olika sätt att få igång praktiknära forskningsprojekt inom dessa områden.

2. Att bygga upp ett kvalificerat FoU-stöd tar tid. Under den hittillsvarande projekttiden har ett tiotal verksamheter inom barn och ungdomsområdet erbjudits olika typer av FoU-stöd. I ungefär hälften av fallen har det inneburit att man gått vidare i någon form av FoU-projekt. Ett exempel är Håbo kommun som tagit hjälp av en forskarstuderande från Socialhögskolan för att följa den utvecklingsprocess som de inlett. De har använt granskningen/utvärderingen som en metod att identifiera vilka områden som är mest angelägna att utveckla och de har även delat med sig av resultaten till andra i samband med en temadag.

I uppföljningsintervjuerna nämndes att kommunerna fått nya kontaktytor med universitetsvärlden som ett värdefullt resultat av FoU-Stödprojektet. För t ex Håbos del har det inneburit att mer varaktiga samarbetsrelationer har utvecklats. Spaningen mot omvärlden har ökat via FoU-Stödprojektet vilket Älvkarleby kommun särskilt lyfte fram som en viktig faktor som bidragit till att skapa ett utvecklings- och förnyelseorienterat klimat.

FoU-samordnaren har arbetat med förberedelser för en FoU-utbildning med inriktning på förebyggande insatser för barn i riskzonen och en för FoU-cirkel för ungdomshandläggare. När dessa verksamheter kommer igång, under våren 2001, innebär det stora steg i utvecklingen av ett FoU-stöd inom barn- och ungdomsarbetet.

3. Uppföljning och vidareutveckling av det som påbörjades under den första projektperioden, 1998 – 1999, har bl a inneburit att FoU-samordnaren, tillsammans med en av FoU-samordnarna i FoU-Centrum Äldreområdet, har utvärderat den första FoU-utbildningen. Erfarenheterna från utvärderingen har sedan använts i planeringen av nästa utbildning. Kursdeltagarna har även erbjudits stöd och handledning för genomförandet av de projekt som de planerade och projekterade under utbildningen. Fyra av totalt åtta projekt inom IFO-området är på väg att färdigställas. Resterande projekt kommer inte att avslutas. Inom handikappområdet kommer tyvärr inget av de fem planerade projekten att avslutas. Anledningarna till detta är framför allt att arbetsbelastningen inom socialtjänsten är för hög, vilket gör det är svårt att avsätta tid för utvecklingsarbete och utvärdering. Det har i många fall även saknats ett aktivt stöd och intresse från kollegor och arbetsledare. Dessutom har flera av kursdeltagarna bytt anställning eller arbetsuppgifter. De kursdeltagare som inte genomfört sina projektidéer har beskrivit att de på andra sätt haft användning för de nya teorier och metoder som de fått med sig från FoU-utbildningen.

FOU-STÖDPROJEKTETS FORTSÄTTNING

Det grundläggande konceptet för FoU-arbetet i Uppsala län är att skapa en nätverksorganisation som präglas av maximal flexibilitet och funktionellt samarbete. I detta ingår att erbjuda gemensamma arenor där forskare och praktiker kan mötas för samtal, reflektion, analys och idéutveckling.

För att garantera långsiktighet byggs verksamheten upp successivt i små och stora steg. Samarbetet innefattar forskning, utveckling, utbildning, kunskapsspridning och utvärdering. Grundstommen för samarbetet är FoU-samrådet, en mötesplats för forskare från Uppsala Universitet, Socialhögskolan i Stockholm och ledande tjänstemän från kommunerna och från landstinget. En gemensam avsiktsförklaring, mellan parterna i FoU-samrådet, angående samarbete kring barn och ungdom är under utarbetande.

Den modell för FoU-arbetet som skapats i Uppsala län och som innebär att knyta an till befintliga forskningsinstitutioner i stället för att bygga upp en egen forskningsenhet har visat sig vara framgångsrik. Det innebär t ex att kommunerna är fria att söka den forskare som är bäst lämpad att ingå i ett FoU-projekt eller FoU-utbildning utan att vara bundna av anställningskontrakt.

En utveckling som redan inletts är att FoU-arbetet fortsättningsvis omfattar samverkan med universitet och högskolor även när det gäller utbildningsfrågor, såväl grundutbildning som fort- och vidareutbildning. Detta har bl a aktualiserats av att kommunerna har och kommer att få stora problem att rekrytera och behålla personal med adekvat utbildning. Kommunerna har på olika sätt erbjudits möjligheter att påverka innehållet i utbildningar på både grund-, fort- och vidareutbildningsnivå.

Med hänsyn till det som redovisats ovan föreslår Styrgruppen att projektet fortsätter på den inslagna vägen med vidareutveckling och uppföljning av det som redan påbörjats. Under perioden 2000-2001 har FoU-Stödprojektet inriktats på socialtjänstens insatser för barn och ungdom. Vi föreslår att projektet fortsättningsvis omfattar socialtjänstens Individ- och Familjeomsorg och att den styrgrupp som leder projektet (se vidare nedan) får ansvaret att årligen bedöma vilket eller vilka sakområden som skall prioriteras.

MÅL

För kommande projektperiod föreslås nedanstående mål:

- Stimulera och stödja **kunskapsutveckling** inom Individ- och Familjeomsorgen.
- Fortsatt uppbyggnad av ett kvalificerat FoU-stöd till Individ- och Familjeomsorgen.
- Vidareutveckling och uppföljning av det FoU-arbete som påbörjats.

Med **kunskapsutveckling** avses i detta sammanhang hela processen från sökandet efter kunskap, via produktion, förmedling och spridande till användning av kunskap. Den stora utmaningen i FoU-arbetet är att hitta vägar och metoder som gör att den nyvunna kunskapen kommer till användning. Docent Thomas Tydén vid Dalarnas Forskningsråd visar i sin forskning att chansen att forsknings-information skall nå ut till praktiker ökar om det finns kontinuitet i kontakten mellan forskning och praktik och om praktiker görs delaktiga i kunskapsproduktionen. FoU-Stödprojektet eftersträvar att bygga broar mellan forskning och praktik som kan möjliggöra detta samspel.

PROJEKTORGANISATION

För kommande projektperiod föreslår vi nedanstående projektorganisation.

Politisk ledningsgrupp blir även fortsättningsvis Kommunförbundet Uppsala läns styrelse.

På tjänstemannasidan föreslår vi att den nuvarande **Styrgruppen** får fortsatt mandat att leda verksamheten även under nästkommande period. Flera av representanterna i styrgruppen har tagit aktiv del i uppbyggnaden av FoU-arbetet i länet alltsedan starten, vilket innebär en stabilitet och kontinuitet för verksamheten beträffande värdegrund, organisation och metoder. Styrgruppen har följande deltagare:

- Tommy Winberg, ordförande, Kommunförbundets sakkunnige i sociala frågor
- Ing-Britt Kuisma, KSK Uppsala
- PeO Forsblom, Socialförvaltningen Uppsala
- Jan-Åke Olsson, Älvkarleby
- Anna-Lena Lindqvist, Socialhögskolan i Stockholm
- Christina Gustafsson, Uppsala Universitet
- (Bo Andersson, Uppsala Universitet, ersättare)

Det är angeläget att FoU-samordnaren dessutom har stöd av en referensgrupp med socialarbetare från samtliga kommuner i länet. Referensgruppen utses av styrgruppen för ett år i taget, utifrån kompetens inom det sakområde som prioriteras.

Utöver dessa grupper kan tillfälliga arbetsgrupper bildas vid behov.

Vid sidan av den direkta projektorganisationen finns FoU-samrådet, som är ett övergripande forum för FoU-samarbete i Uppsala län. I samrådet ingår forskare och ledande tjänstemän från Uppsala Universitet, Socialhögskolan i Stockholm, landstinget och länets kommuner.

FoU-samordnaren fortsätter som projektledare med uppdrag att
- samordna, genomföra och följa upp de olika aktiviteterna inom FoU-stödprojektet
- bygga broar och nätverk mellan kommunernas socialtjänst och forskningen
- stimulera, stödja och initiera forskningsbaserat utvecklingsarbete i länets kommuner
- skapa nätverk för praktiker med intresse för forskningsbaserat utvecklingsarbete.

Till stöd för samordnaren har en erfaren FoU-arbetare, Jan Messing, från Dalarnas Forskningsråd, fungerat som konsult/mentor. Det är angeläget att detta stöd finns kvar även i fortsättningen.

METODER

De metoder som kommer att användas är
- FoU-utbildning, ”Politikeruniversitet”, Temadagar och Miniseminarier om FoU-frågor
- FoU-cirklar
- FoU-projekt
- Nätverk för dialog, reflektion, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte
- FoU-information
- Forskningsprojekt.

VERKSAMHET

Nedan följer en närmare redovisning av den planerade utformningen av projektet under åren 2002 – 2004. FoU-arbetet utvecklas i samspel med Kommunförbundets övriga verksamhet och ansvaret för en del av de verksamheter som beskrivs nedan kan komma att övertas av Kommunförbundets handläggare för Individ- och Familjeomsorgen.

FoU-utbildning, ”Politikeruniversitet”, Temadagar och Miniseminarier om FoU-frågor

I maj 2001 kommer en ***FoU-utbildning*** med temat *Att arbeta förebyggande med barn i ”riskzonen”* att starta. Med FoU-utbildning avses utbildning som är forskningsanknuten och som innehåller kursavsnitt om vetenskaplig metod. Fem kommundelar i Uppsala och de tre Nord-uppländska kommunerna har anmält sig till utbildningen. Utbildningen omfattar 10 poäng fördelade över tre terminer. Därefter följer en termins handledning för att stödja genomförandet av det lokala utvecklingsarbete som kursdeltagarna skall planera under kursen. Genomförandet av FoU-utbildningen blir en viktig del av FoU-Stödprojektet under 2001 och 2002. När både utbildning och handledning har avslutats kommer en utvärdering att göras, vilket innebär ett åtagande även under 2003.

Med utgångspunkt från erfarenheterna från den FoU-utbildning som anordnades under 1999 och den utbildning som kommer att starta under våren 2001 kan det finnas skäl att anordna ytterligare FoU-utbildningar för Individ- och Familjeomsorgen i länet. Genom att utbildning planeras gemensamt av praktiker och forskare/lärare kan utbildningen anpassas till de lokala behoven av kunskapsutveckling och verksamhetsutveckling.

Politikerna i socialnämnder/kommundelsnämnder har det övergripande ansvaret för kvalitets- och kunskapsutvecklingen inom Individ- och Familjeomsorgen. Det är därför angeläget att politiker får tillgång till forskningsresultat som kan vara till stöd för dem i prioriteringar och beslutsfattande. Ett försök att skapa ett särskilt ***”Politikeruniversitet”*** för socialpolitiker i Uppsala län inleddes under 2000 i samarbete med Socialhögskolan. Planer finns att utveckla detta vidare. Politiker inbjuds också att delta i temadagar.

Temadagar om FoU är ett sätt att föra ut kunskap om forskning och kvalificerat utvecklingsarbete. Temadagarna har karaktären av föreläsningar och är öppna för en bred publik. Deltagaravgifterna hålls nere, med stöd av projektmedlen, vilket möjliggör att flera representanter från en arbetsgrupp

kan delta. Temadagarna har genomgående varit välbesökta. Praktikanter erbjuds att delta kostnadsfritt, eftersom det är viktigt att ge framtidens socialarbetare möjlighet att delta i kunskapsutvecklingen.

Temadagarna har blivit ett återkommande och välkänt inslag i verksamheten. Det blir allt vanligare att praktiker kommer med förslag och önskemål angående teman och föreläsare. Det är angeläget att temadagarna kan användas som ett medel för kunskapsutveckling för praktiker inom olika delar av Individ- och Familjeomsorgen och de bör därför inte begränsas till det sakområde som prioriteras i den övriga projektverksamheten.

För att öka möjligheterna för socialarbetarna i länets mindre kommuner att delta i temadagar kommer ett försök att göras under hösten 2000 att förlägga en temadag i Nord-Uppland. Temat kommer att bestämmas av socialarbetarna i de tre kommunerna. Om detta faller väl ut kan flera temadagar anordnas utanför Uppsala.

Syftet med ***Miniseminarier*** är att ge praktiker tillfälle till reflektion och erfarenhetsutbyte kring lokala utvärderingar, utvecklingsprojekt etc. Seminarieformen innebär att man inte bara redovisar resultat utan även diskuterar den metod som använts, problem man stött på och lärdomar man gjort på vägen. Därigenom kan deltagarna dra nytta av varandras erfarenheter och spara både tid och energi genom att t ex undvika att göra om andras misstag. Seminarieformen har varit uppskattad och kommer att vidareutvecklas.

FoU-cirklar

Under våren 2001 startar en FoU-cirkel för ungdomshandläggare. En kommundel i Uppsala och fyra ytterliga kommuner ha anmält sig till cirkeln. Den kommer att ledas av en forskare/ lärare från Socialhögskolan. FoU-cirkeln innebär en möjlighet för praktiker att i grupp, med stöd av en forskare, söka fördjupad kunskap om särskilda problemområden i syfte att utveckla och/eller utvärdera det socialtjänstens insatser för ungdomar. Genom cirkelformen ges samtidigt möjlighet till kunskaps- och erfarenhetsutbyte deltagarna emellan. Om den första FoU-cirkeln faller väl ut kan flera cirklar anordnas.

FoU-projekt

En del av FoU-Stödprojektets verksamhet är att bygga upp ett kvalificerat FoU-stöd till Individ- och Familjeomsorgen. Ambitionen är att praktiker skall använda sig av forskare som stöd i planering och genomförande av utvecklingsarbete och uppföljning/utvärdering. Stödet kan antingen bestå av en enstaka kontakt eller att en forskare fungerar som handledare eller används t ex som utvärderare. Inom ramen för projektet erbjuds praktiker kostnadsfri handledning/konsultation av en forskare vid ett tillfälle. Det är dock hittills få socialarbetare som utnyttjat denna möjlighet, vilket tyder på att det krävs ett långsiktigt förankringsarbete för att få praktiker att inse värdet av ett FoU-stöd i den egna praktiken.

Ett sätt att stimulera tillkomsten av FoU-projekt är t ex via FoU-utbildningen. Temadagar och andra tillfällen till möten mellan forskning och praktik kan också fungera som inspirationskällor till FoU-projekt.

Nätverk för dialog, reflektion, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte

FoU-arbetet i Uppsala län har sin grund i ett nätverkstänkande. Med nätverk avses grupper som sätts samman när behov uppstår och som används för funktionellt samarbete och idéutbyte kring verksamhetsutveckling, uppföljning, utvärdering etc så länge behovet kvarstår. Att skapa nätverk som kan fungera som arenor för dialog, reflektion, kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte är den övergripande principen för projektet och en viktig del av FoU-arbetet.

Nätverk används t ex för att utveckla samverkan mellan forskning/utbildning och praktik. FoU-samrådet är ett exempel på ett sådant nätverk. Ett annat exempel är den **Dialoggrupp** med Socialhögskolan som skapats för att utveckla samarbetet mellan Socialhögskolans ledning och kommunernas socialchefer/IFO-chefer kring socionomutbildningen. Dialogen har lett till att utbildningsfrågorna nu är på väg att integreras som en del av FoU-samarbetet. Bl a förs diskussioner kring kombinationstjänster, hur praktiker skall kunna användas som föreläsare på socionom-utbildningen etc.

Med tanke på att kompetenskraven inom socialtjänstens olika verksamheter kommer att utsättas för granskning, enligt Socialstyrelsen, kan Dialoggruppen tjäna som ett forum för diskussion och eventuell planering av utbildningsbehov på regional nivå. En diskussion förs för närvarande om att i högre utsträckning än tidigare använda universiteten för Individ- och Familjeomsorgens fort- och vidareutbildning. Socialdepartementet har påpekat att kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten skulle gynnas av en systematisk dialog mellan yrkespraktiken, utbildningen och forskningen. Det är precis vad som har påbörjats i Dialoggruppen. Liknande samtal förs även med Uppsala Universitet t ex i en grupp som planerar en kommande socialpedagogutbildning i Uppsala.

Ett annat nätverk som fungerar som en arena för reflektion, erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling för chefer inom individ- och familjeomsorgen är **IFO-forum**, som initierats av FoU-samordnaren. I IFO-forum ingår även en forskare från Socialhögkolan och IFO-chefer (motsvarande) från Västmanlands och Örebro län. IFO-forum började som en projekt, men fortsätter nu utan externa projektmedel så länge det finns behov av nätverket.

Det kvalitetsarbete som socialtjänsten är skyldiga att bedriva förutsätter att verksamheterna öppnar upp för insyn och gör sig ”genomskinliga” både för kollegor, brukare, politiker och övriga medborgare. Ett led i utvecklingsarbetet är att socialarbetarna granskar sig själva och den egna verksamheten och inbjuder kollegor och forskare att medverka i granskningen. Via erfarenhetsutbyte kan socialarbetarna dra nytta av varandras erfarenheter. Att använda forskare som utomstående reflektörer kan fördjupa analysen och tillföra nya perspektiv. Ett sådant nätverk är **Kvalitetsforum** ett nybildat forum för erfarenhetsutbyte och gemensamt lärande med stöd av fil. dr. Peter Westlund, en av landets ledande forskare kring kvalitetsfrågor inom socialtjänsten. Det är ännu osäkert hur och i vilken form forumet kommer att fortsätta, men det är klart att det kommer att bli en fortsättning med inslag av både utbildning och erfarenhetsutbyte kring kvalitetsfrågor inom Individ- och Familjeomsorgen.

Ett annat exempel på organiserat erfarenhetsutbyte är **”Den Uppländska resan”** som startade med ett studiebesök hos Råd och Stöd i Håbo kommun under våren 2001. Studiebesöket var välbesökt och uppskattat och gav upphov till att FoU-stödprojektet kommer att fortsätta att initiera och arrangera studiebesök inom IFO hos övriga kommuner/kommundelar i länet. Erfarenhetsutbytet tar fasta på att lyfta fram det man anser sig ha lyckats med. Socialdepartementet har i den tidigare nämnda propositionen påpekat behovet av att utveckla och sammanställa kunskap om vad som är god praktik inom skilda områden av socialtjänsten och att ge stöd till systematiskt arbete med jämförande studier mellan kommuner. Studiebesöken kan vara ett sätt att inspirera till att dessa frågor sätts i fokus. Dessutom kommer kommunerna att uppmuntras att dela med sig även av de misstag de gjort och de lärdomar de dragit ur det.

Detta var ett axplock av några av de nätverk som finns för tillfället. Nätverksbyggandet kommer att följas upp och utvecklas under den kommande projektperioden. Genom att FoU-samordnaren ingår i flera nationella och även ett nordiskt nätverk kring FoU-frågor knyts även kontakter utanför länets gränser som på olika sätt kommer socialarbetarna i det egna länet till del.

Forskningsprojekt

I Socialstyrelsens utredning om kunskapsutveckling inom socialtjänsten konstateras att det saknas forskning inom stora delar av Individ- och familjeomsorgens verksamhetsområden. En viktig del av FoU-stödprojektet är att stimulera till och initiera forskning om praktikens problem. Flera förslag angående angelägna forskningsprojekt har tagits fram och vidarebefordrats till olika forskare. Forskningsmedel har också sökts för två projekt som initierats från FoU-Stödprojektet och FoU-Centrum Äldreområdet, med de beviljades tyvärr inga forskningsmedel. Då det inte finns någon anställd forskare inom projektet kan man behöva arvodera forskare för att utforma ansökningar om forskningsmedel i nära samarbete med intresserade praktiker.

FoU-information

En del av FoU-arbetet är att sprida information om aktuell forskning och övriga FoU-frågor. Det sker framför allt i samband med temadagar, miniseminarier och att FoU-samordnaren deltar i nätverk och möten för information och diskussion om forsknings- och utvecklingsfrågor. Kommunförbundets kalendarium används för att sprida information om kommande aktiviteter inom projektet. Därtill finns FoU-Nytt som är ett nyhetsblad för information om FoU-frågor. Kommunförbundet håller även på att utveckla en hemsida på Internet där FoU-arbetet kommer att presenteras och där länkar kommer att skapas till andra FoU-miljöer i landet.

TIDPLAN

FoU-Stödprojektets tredje period föreslås bli treårig, d v s 2002-01-01 – 2004-12-31. Därefter tas förnyad ställning till hur FoU-arbetet inom Individ- och Familjeomsorgen skall fortsätta.

UPPFÖLJNING/UTVÄRDERING

En årlig uppföljning av FoU-stödprojektet bör göras och presenteras för Kommunförbundets styrelse i form av en verksamhetsberättelse. En särskild utvärdering kommer att göras av den FoU-utbildning som startas under våren 2001. Det är angeläget att det avsätts medel till utvärdering för att möjliggöra att även andra delmoment i projektet utvärderas. Socialstyrelsen kommer att göra en utvärdering på nationell nivå av de FoU-projekt som erhållit statligt projektstöd.

KOSTNADER

De årliga kostnaderna för FoU-stödprojektet, utifrån ovanstående projektbeskrivning, uppskattas till

	2002	***2003***	***2004***
FoU-samordnare, inklusive resor, konferenser, mentor, lokal, telefon och administration	670.000:-	670.000:-	670.000:-
FoU-utbildning, "Politikeruniversitet", Temadagar och Miniseminarier (kostnader som inte täcks av deltagaravgifter)	100.000:-	100.000:-	100.000:-
FoU-cirklar, projekthandledning, nätverk, FoU-information m m	200.000:-	200.000:-	200.000:-
Utvärdering	30.000:-	30.000:-	30.000:-
TOTALT	1.000.000:-	1.000.000:-	1.000.000:-

Det finns inte längre någon möjlighet att erhålla statsbidrag. Hela kostnaden måste därför finansieras av kommunerna. En proportionell fördelning, med utgångspunkt från invånarantalet, innebär att den årliga kostnaden för respektive kommun blir

Enköping	124.000:-
Håbo	60.000:-
Tierp	68.000:-
Uppsala	644.000:-
Älvkarleby	30.000:-
Östhammar	74.000:-
TOTALT	1.000.000:-

ÖVRIGT

FoU-arbete har nu utvecklats inom Individ- och Familjeomsorg och inom äldreområdet. Det bör dock uppmärksammas att det saknas FoU-arbete inom handikappområdet. Behovet av FoU-arbete inom handikappområdet är dock lika stort som inom socialtjänsten i övrigt. Några statliga stimulansmedel finns ej att söka. Det finns skäl att aktualisera behovet av projektstöd till uppbyggnad av FoU-verksamhet även inom handikappområdet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Med hänvisning till ovanstående föreslår Styrgruppen för FoU-Stödprojektet att Kommunförbundets styrelse rekommenderar länets kommuner

att tillsammans avsätta 1 miljon per år, enligt ovanstående fördelning, under åren 2002 – 2004, till FoU-Stödprojektet**.**

Uppsala 2001-04-24

Tommy Winberg
sakkunnig i sociala frågor
Kommunförbundet Uppsala län

Lena Chirico
FoU-samordnare
Kommunförbundet Uppsala län